

Seyfəddin Altaylı,
Ankara
altayli_s@yahoo.com

İRƏVANDA XAL QALMADI

Ayın beş ya altısı idi, "Az-drama"dan bir bəy zəng elədi, "Hidayət Orucov Bəyin İrəvanda Xal Qalmadı tamaşasının ayın 8-ində premyerası sizə də dəvət edir, dəvətnaməni hazırda" dedikdə çox sevindim və təşəkkür edərək, "Tamaşaya həyat yoldaşım ilə birlikdə mütləq gələcəyik" dedim.

Hidayət Bəyi 1988-ci ildən tanıyıram, qədim dostumdur. Həddən artıq hörmət bəslədiyim bir dövlət adamı və ziyalı bir şair-yazıçıdır. Dövlət Başqanlığında işləyərkən də, Din İşləri Üzrə Dövlət Müşaviri işlədiyi zaman da haçan Azərbaycana gələsən mütləq görüşər, özünü müsaibələr götürər və Türkiyənin Səsi Radiosundan efirə buraxardım. 1994 və 1995-ci illərdə həm Xocalı Soyqırımını (90 dəqiqəlik iki seriyalı sənədli film), həm də Qafqaz Ulduzu adlı 17 seriyalıq sənədli filmi çəkdiyimizdə bizə həddən artıq köməklik göstərmiş, biz də Azərbaycanımızı Anadolulı Türklüyünə ən yaxşı şəkildə təqdim etmək üçün əlimizdən nə gəlir onu etmişdik. Dəməli Tanrı bizlərə qardaş dövlətlərimiz və xalqlarımız arasında etnik soy-kökədən bəhrələnen körpünün möhkəmləndirilməsi və yeni-yeni körpülər salınması yolunda bir missiya biçib...

Hidayət Bəyi indi Bişkekədə Azərbaycanımızın səfirdir. 2016-cı ildə Bişkekədə təşkil olunan tədbirə Avrasiya Universitetinin rektoru Nazim Hüseynli bəy məni yollamışdı. Hidayət Bəyin ordakı uğurlarının da canlı şahidi olmuş, Azərbaycanı ən gözəl şəkildə necə təmsil edir görmüşdüm.

"Azdrama"da tamaşaya qoyulan əsərə gəldikdə deyə bilərəm ki, indiyə kimi baxdığım və həddən artıq bəyəndiyim bir neçə tamaşa əsərindən biridir. Rollarda çıxış edən hər bir aktrisa və aktyor öz sənətində yüksək səviyyəli bir bacarıqla rolunu ifa etdi.

Hidayət Bəyin illər uzununu ermənilərlə yanaşı yaşaması, onların içində vəzifə yeritməsi, tarix boyu öz gələcənin qulu olmuş bu xalqın etnik kompleksdən bəhrələnen psixologiyasının necə əsiri olduğunu müşahidə etməsi, onları çox yaxşı ta-

nıması da əsərin uğurunda təkanverici rol oynamışdı.

Əsərdə ermənilərin Qərbi Azərbaycandan xalqımızı necə cür və hansı yollarla rusların da dəstəyi ilə kütləvi şəkildə etnik təmizliyə məruz buraxıb o məsələ detallandırılıb. Ermənilərin öz məqsədlərinə çatmaq yolunda hansı oyunlara müraciət etdikləri, hansı məqamlarda mənfur imperialistlərdən və erməni diasporasından yardım aldıkları bir tamaşa əsərində ən incə detallarına kimi necə cür göstərilərsə o səsləndirilib. Ancaq mən tamaşa əsərini izləyərkən daha ayrı detalları da eyhamla müşahidə etdim.

Böyüklərin səhvi də böyük olur...

Tariximizin ən görkəmli sərkərdələrindən biri olan Əmir Teymur Qızıllarda Dövlətini məhv etməsəydi, hakimiyyət uğrunda İldırım Bayezidin ordusunu Ankaranın Çubuq Düzlüyündə məğlub edib Osmanlının "Fətrət Dövrü"ne düşməsinə və əlli il o cür dəhşətli siyasi çalxantılara məruz qalmasına səbəb olmasaydı, Osmanlı ilə əlbir olub üzünü özge coğrafiyalara tutsaydı dünyanın çöhrəsi bu gün çox fərqli olardı.

Yavuzla Şah İsmail Xətayi bir-birinin ətini didməsəydi, potensial gücümüzü bir-birinə qırdırmasaydı Rus Qafqaza enə bilməz, Azərbaycan işğal olunmaz, 20 Yanvar, Xocalı Soyqırımını kimi olaylar yaranmaz; bu gün ABŞ və Rusiya gəlib Qafqazda, Orta Şərqdə ağılıq davasına düşə bilməz və bizlər də indiki vəziyyətimizdə sancılana-sancılana qalmazdıq.

Hansı birini deyəsən...

Əsərə baxarkən özümdən asılı olmayaraq kəndimizdəki uşaqlıq günlərimi xatırladım. Kəndimizin üz bəzində, Arazın o tayındakı Qarxun kəndini, orda yaşayan insanların öz ana dilimizdə bir-birlərini uca dan çağırmaqlarını, aralarından bəzi gəlin və ya qızlarını ya Qarabağ Şikəstəsini və ya oxuduqları bir xalq mahnımızın melodiyası qulaqlarımda cingildədi. Qadınların günüorta çağrı Arazın sahilinə enib çörəklerini yeyib dincəlmələri gözlə-

rimin qabağında canlandı.

O səsləri düz 1967-ci illərə kimi duyurdum. Bəzən öz-özümə kəndimizin güney tərəfində Cənnətabad varsa qüzey tərəfində də Qarxun var, deməli bu kəndlərin hansına gət-səm, hətta Arazı o taya keçib hər hansı bir qapını döysəm mənə öz övladları kimi qonaq edərlər, çünki onlar da bizdəndi. Lakin 67-ci ildən sonra o səsləri duymaz oldum. Həmişə Arazın sahilinə gətdikdə gözüm ilkin Qarxun kəndini, o kənddən ucalacaq doğma səsimizi axtardırı, sanki orda ürkədən istədiyim bir itiyimi itirmişdim...

Mən əziz dostum Hidayət Bəyin tamaşa əsərində yalnızca ermənilərin Qərbi Azərbaycanımıza məkrli siyasətləri ilə yiyələnməsini görmədim. Orda Sarı Çayın döngəsindən tutmuş Adriyatik sahillərinə kimi olan coğrafiyada tarix boyu üzleşdiyimiz və heç cürə dərs götürmədiyimiz, dilim gəlmir ancaq yazmalıyam, tarix boyu yalnızca öz-özümüzü diddiyimiz ənənəvi izdirablarla dolu tarixi siyasətimizə tamaşa etdim. Sanki Hidayət Bəy mənim daimi olaraq ürəyimdən keçən arzularını, fikirlərini əsərində gərgən kimi ilmə-ilmə işləmişdi. Sənətkarlar belə olur əzizlərim. Atatürk ona görə, "Sənətsiz qalan bir millətin həyat damarlarından biri qopmuş deməkdir. Bir millət sənətə önəm verməz isə böyük bir fəlakətlə üzleşməyə məhkumdur" deyib.

Hidayət Bəyin, tamaşa əsərində aktyor vasitəsi ilə söylədiyi bu sözlər hələ də qulaqlarımda cingildəyir:

"Erməni, yeni doğulan uşağının qulağına Türk sənətinin düşmənidir sözlərini pıçıldayır, biz isə uşaqlarımıza şirin laylalar söyləyirik. İrəvanın, Dilicinin, Göyçənin, Zəngəzurun, Vedibasarın, bütövlükdə Qərbi Azərbaycanın, Qarabağın əlimizdən getməsi bizim öz-özümüze biganəliyimizin, laqeydliyimizin nəticəsidir. Artıq oyanmaq vaxtı deyilmi...???"

Biz o torpaqlara mütləq qayıdacağıq, mütləq qayıdacağıq, mütləq qayıdacağıq...!"

Tanrı o günü də mənə göstərər inşallah...